

Zeventiende-eeuws beeld van de wereld

Joan Blaeu - Atlas Maior van 1665

Peter van der Krogt. Uitg. Taschen, Keulen
2005. 593 blz. geb. € 150,-

DOOR ROEL SIKKEMA

In de zeventiende eeuw kwam onder rijke Hollanders de rage van grote atlassen op. Voor goed geld kochten de rijkaards kaarten die ze lieten inbinden als ze hun verzameling groot genoeg vonden. Zo ontstonden atlassen met tientallen, soms honderden delen.

Een voorbeeld van zo'n atlas is die van de Amsterdamse advocaat Laurens van der Hem. Met als basis de *Atlas Maior* van Joan Blaeu (1599-1673) stelde hij een atlas samen van 46 delen, met ongeveer drieduizend kaarten, prenten en tekeningen. Het enorme werk is momenteel een pronkstuk van de Oostenrijkse Nationale Bibliotheek in Wenen.

De atlas van Blaeu was in zijn tijd een begrip. De basisatlas, een Latijnse uitgave uit 1662, bevatte 594 kaarten in elf banden. Van de atlas verschenen ook Franse, Nederlandse en Spaanse uitgaven.

De Duitse uitgever Taschen bracht op basis van de Weense atlas een facsimile-uitgave van de *Atlas Maior* op de markt. Het is niet een één op één herdruk, dat zou te kostbaar zijn. Het gaat om een grootformaat boek, waarin een groot aantal kaarten op ware grootte en een aantal verkleind zijn afgedrukt. De begeleidende tekst is drietalig, Engels, Nederlands en Frans.

Het boek biedt een fascinerend beeld van zeventiende-eeuwse cartografie.

Peter van der Krogt, een cartografisch historicus uit Utrecht, vertelt in een inleidend hoofdstuk dat Blaeu zelf geen enkel gebied heeft opgemeten, maar gebruik maakte van gegevens en kaarten van anderen. Vergelijking van sommige kaarten levert interessante verschillen op. Kustlijnen lopen soms heel verschillend en ook de namen van plaatsen zijn niet op een uniforme manier gespeld.

Ingekleurd

Van de atlassen waren twee uitvoeringen beschikbaar, een zwart-witte en een ingekleurde. De Taschenuitgave is gebaseerd op de ingekleurde *Atlas Maior*. Dat levert prachtige kaarten op, niet alleen van bekende Europese landen, maar ook bijvoorbeeld van Afrika. Van dat continent was Blaeu behalve de kustlijn niet veel bekend.

Het boek bevat ook prachtige tekeningen, bijvoorbeeld van het Escoriaal, het kloosterpaleis van de Spaanse koning. Of van het huis en de werktuigen van de Deense natuurkundige Tycho Brahe (1546-1601). Die had op het eilandje Hven voor de kust bij Kopenhagen een klein paleisje laten bouwen met een observatorium. Blaeu kende het werk goed van zijn vader Willem Jansz, die in de winter van 1596/97 op Hven verbleef en Brahe hielp bij zijn waarnemingen.

De grote atlas is een prachtig boek om door te bladeren en te zien hoe zo'n kaartenmaker als Blaeu al zijn vakmanschap inzette om de wereld uit zijn tijd zo goed mogelijk te presenteren.